

KULTURDRIVEN TILLVÄXT OCH SAMHÄLLSPLANERING – del 2

Kungl. Myntkabinettet den 18 maj 2015

Den 18 maj anordnade Stockholms läns landsting och Länsstyrelsen i Stockholms län andra delen i en seminarieriserie om kulturdriven tillväxt och samhällsplanering i samarbete med FSKF/Föreningen Storstockholms kultur- och fritidschefer.

Dagens moderator: Torbjörn Neiman, Järfälla kommun och ordförande i FSKF

Denna gång var temat "Kultur och social hållbarhet i samhällsplaneringen". Syftet med seminariet var att utbyta kunskap och erfarenheter samt hitta gemensamma utgångspunkter och nya ingångar till olika planeringsprocesser. I samband med seminariet presenterades även flera rapporter som vi länkar till i denna sammanfattning.

Förklaringar till några av de förkortningar som användes under seminariet:

Resiliens: Förmåga att möta både kända och okända störningar, samt kapacitet att hantera förändringar utan att förlora centrala funktioner

RUFS: Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen

TRF: Tillväxt- och regionplaneförvaltningen vid Stockholms läns landsting

Ett samtal om kulturens potential:

Gustav Hemming (c), Miljö-, skärgårds- och regionplane-landstingsråd/Stockholms läns landsting

Anna Starbrink (fp), Hälso- och sjukvårdslandstingsråd/Stockholms läns landsting

Moderator Torbjörn Neiman höll i ett samtal som bland annat handlade om hur vi kan verka för hållbarhet och kvalitet trots att Stockholmsregionen växer så oerhört fort, och vilken roll kulturen spelar för människorna som ska bo i de många nya bostadsområdena.

Gustav Hemming betonade att arkitekturen är viktig för hur våra offentliga rum skapas eftersom den påverkar även sociala och ekologiska processer. För att vi inte ska bygga nya segregrande miljonprogram krävs miljöer som ökar hemkänsla och där människor kan mötas. Han tycker också att det vore intressant att låta konstnärerna få större tillgång till det offentliga rummet. I tunnelbanan, på gator och parker skulle man kunna skapa öppna ytor för att föra ut konst och konstnärliga verk. Han skulle gärna se att vi tillsammans kan ändra attityden "Not in my backyard" till "Quality in my backyard".

Anna Starbrink framhöll att kulturen kan vara en brygga mellan de olika stuprör som finns inom stadsbyggnad. Det kräver dock en ökad dialog mellan olika aktörer. Här måste vi bli bättre, tycker hon. Det behövs fler forum och nätverk för detta. Alla ser hur viktig kulturen är för att människorna i regionen ska må bra, men för att på allvar kunna lyfta in kulturaspekterna i diskussionerna runt nya RUFS krävs att politikerna arbetar aktivt med detta, sa Anna Starbrink. Hon kan redan nu se en positiv utveckling mot en tätare kontakt mellan kommuner och regionen, vilket är viktigt eftersom den enorma tillväxten skapar många utmaningar.

Landstingsråden Anna Starbrink och Gustav Hemming

Bette Lundh Malmros, SLL TRF

Bette Lundh Malmros, TRF/Tillväxt- och regionplaneförvaltningen vid Stockholms läns landsting: Kultur, resiliens och RUFs

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFs, är inte ett juridiskt bindande dokument utan endast vägledande för kommunala planer och program. Visionen är att skapa Europas mest attraktiva storstadsregion och för att nå dit är RUFs idag uppdelad i olika mål och strategier. Det är en komplicerad process med många olika parter inblandade. I dagens RUFs finns till exempel 57 åtaganden som pekar ut förändringsområden, och inför nya RUFs är det särskilt viktigt att kulturen kommer med här.

Bette Lundh Malmros lyfte fram två faktorer som särskilt viktiga för hållbar tillväxt i en snabbt växande region: Flerkärnighet och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att bygga en flerkärnig region har varit en framgångsfaktor för många andra storstäder. Tillväxten ökar om man kan skapa flera olika regionala stadskärnor med utbyggnad i kollektivtrafiknära lägen, istället för att alla medborgare ska pendla in till en och samma stadskärna.

Mycket i regionen går åt rätt håll, men det finns annat vi måste jobba vidare på. Många synpunkter har till exempel förts fram angående de ökade sociala klyftorna som finns i regionen. Om social hållbarhet är målet, får ekologin sätta ramarna för tillväxten, samtidigt som ekonomin är ett medel och en förutsättning för den hållbara utvecklingen.

Under hösten kommer TRF att jobba med samråd runt RUFs och här är det viktigt att föra in frågan om hur kulturen kan hjälpa till att skapa tillväxt i ett system där människor kan leva och utvecklas.

Mer om arbetet med nya RUFs finns i bifogad pdf samt här:

<http://www.trf.sll.se/rufs2010/Ny-RUFs/>

Rapporten "Sju perspektiv på hållbar utveckling":

<http://www.trf.sll.se/Publikationer/2015/20151-Sju-perspektiv-pa-hallbar-utveckling/>

Jan Lindquist, SLL TRF och Eva Bergquist, SLL Kulturförvaltningen

Eva Bergquist, förvaltningschef, Stockholms läns landstings kulturförvaltning:

För att skapa hållbar kvalitet i kulturarbetet är det dags att problematisera kulturbegreppet och att reda ut vad vi menar med kvalitet. Förutom hantverkskicklighet, originalitet och angelägenhet är det även viktigt att beakta kulturens kontext. Var, hur och av vem produceras konsten och var ska den visas? Hon hänvisade till Pier Luigi Saccos begrepp om den delaktiga kulturen: Kultur 3.0. Sacco beskriver ett samhälle där kulturen är systemövergripande och genomsvårar det sociala livet i städer och regioner och där vi alla är både producenter och konsumenterna av kultur som vi själva sprider.

Eva Bergquist lyfte fram tre exempel på delaktig kultur från landstingets egen kulturverksamhet. Det första exemplet handlade om hur den offentliga gestaltning i vårdmiljöer inte bara är betydelsefull för dem som besöker vårdinrättningen utan också för dem som bor i närheten av sjukhuset. Konst på sjukhusområden är ofta väl integrerade i stadsmiljön och påverkar därför även de boende.

Det andra exemplet var Dans i Stockholms läns projekt, Community Dance, där en koreograf i samarbete med dansare arbetar fram föreställningar i offentliga miljöer i samverkan med de människor som rör sig i dessa miljöer. Det skapar en social gemenskap, en mänsklig utveckling, och dessutom en utveckling på dansområdet.

Det tredje exemplet tog hon från filmen. Filmen har gått från att vara ett enkanaligt massmedium till ett flerkanaligt kommunikationsverktyg. När vi alla blir producenter skapas massor av nya berättelser och en ny bild av vår samtid kan spridas. Just nu arbetar Film Stockholm tillsammans med Danderyds sjukhus med att ta fram ett särskilt spel där patienter med nackskador kan träna upp musklerna i nacken med hjälp av speciella glasögon med inbyggda

bildskärmar. Det är ett projekt där kulturen direkt bidrar till patienternas rehabilitering.

Eva Bergquist framhöll också att kulturförvaltningen strävar efter att i högre grad bli ett kompetenscentrum för kultur och hälsa i Stockholms län och det just nu finns fantastiska möjligheter att bilda samverkan över stuprören i arbetet med den regionala kulturstrategi som ska tas fram.

Birgitta Englin, Global utmaning

Birgitta Englin, Global utmaning, en oberoende tankesmedja

Birgitta Englin har en bakgrund som skådespelare, regissör och teaterdirektör och hon drog direkt en teaterparallell. Är man skådespelare och missnöjd med pjäsen så kan man välja att ändå försöka styra den åt det håll man själv vill och kanske också att försöka få den omskriven till nästa gång den spelas. På samma sätt kan man göra med nya RUFs. För att utvecklingsprocessen ska bli lyckad krävs dock att det finns en bredd och olikhet bland dem som arbetar med utvecklingen, annars får man inte fram ett resultat som representerar och engagerar medborgarna. Därför är det viktigt att kulturarbetare inte bara pratar med kulturarbetare utan även bjuder in processledare och utvecklare från alla andra områden som arbetar med stadsutveckling.

För att vi ska kunna behålla vår kapacitet att bidra till lösningar om vad som behövs för ett växande samhälle krävs en transformering som bryter ner resiliensen hos det gamla och bygger upp resiliensen hos det nya systemet. Ett sådant arbete är jobbigt, men kan vara oerhört stimulerande och roligt. Nätverket som vi har idag är jätteviktigt, men vi behöver också andra "verklighetskonsulter" som kan hjälpa oss att bli viktiga på riktigt.

Samhället förändras snabbt och vi kommer att behöva många nya kompetenser framöver, och frågan är hur samhällets strukturer och funktioner ska anpassas och utvecklas samtidigt som vi ska röra oss framåt? "Fake it 'til we make it", är Birgitta Englins svar på den frågan. Vi måste stötta varandra i arbetet med att varje dag göra saker lite lite bättre och ta ansvar för att tänka framåt. Vi måste lära oss att byta perspektiv och ta in andras berättelser, liv och erfarenheter. Först då kan vi åstadkomma förändring. Det kräver en process som genererar kvalitet och som är heterogen, öppen, transparent, säker, gångbar, går att skala upp och är resiliert mot misslyckanden.

Rapporten "Det dolda biståndet? Global citizens" finns här:

<http://www.globalutmaning.se/det-dolda-bistandet-ny-rapport-fran-global-utmaning>

Johan Colding, Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi samt Stockholm Resilience Centre

Johan Colding, Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi samt Stockholm Resilience Centre

Johan Colding har en blandad bakgrund inom kultur, ekologi och naturvetenskap. En bredd som gagnar hans nuvarande arbete med hållbara strukturer. Hans definition av resiliens handlar om kapaciteten hos ett system att hantera förändringar och buffra störningar så att systemet kan fortsätta att leverera önskvärda funktioner och att utvecklas. Det handlar om motståndskraft och anpassningsförmåga, samt förmåga att vända störningar till möjligheter och förnyelser. Förändringar är ofta svåra att stoppa. Istället gäller det att anamma dem, förutse dem och skapa förutsättningar för framåt-rörelsen. Störningar är naturliga, de uppstår och de är jätteviktiga för att ett system ska kunna utvecklas, men allt för kraftiga störningar urholkar resiliensen. Exempel på det kan vara regnskogar som blir öknar, eller alger som tar över korallrev som en följd av övergödning.

Detta gäller även städer. Hur ska vi förtäta på ett hållbart sätt så att folk trivs? Det finns forskning som visar att grönområden och kultur får oss att må bättre och att snabbare tillfriskna från sjukdom. Teater, film och litteratur kan spegla våra ödesfrågor och stå för folkbildning. Kulturen är dessutom en viktig

kunskapsbärare och man behöver satsa mycket mer strategiskt för att klara detta utvecklingsarbete. Här är det viktigt att låta människor få vara med att skapa nya områden. Mångfald och medborgardialog är viktiga komponenter för att bygga resiliens i bostadsområden. Statligt och privat ägande av mark kan också kompletteras med gröna samfälligheter där stadsodlingar och kulturella evenemang kan växa fram.

Rapporten "Ekosystemtjänster i stockholmsregionen":

<http://www.trf.sll.se/Publikationer/2013/Ekosystemtjanster-i-Stockholmsregionen/>

Samtal i grupper runt kultur och stärkt hållbarhet:

Några reflektioner runt hur kultur kan bidra till ökad resiliens:

- Det behövs fler multifunktionella mötesplatser som människor från olika kulturer och med olika intressen kan använda.
- Globalt kan kulturen vara ett verktyg för att skapa fler gemensamma gränsöverskridande projekt.
- Viktigt att kunna upplåta platser i det offentliga rummet för kultur. Det måste dock ske i dialog mellan berörda enheter och ta avstamp i styrdokument.
- Skapa fler kulturinstitutioner som fungerar som plattformar för medborgardialoger runt samhällsfrågor och samhällsutveckling.
- Kommuner bör också jobba mer gränsöverskridande, med andra kommuner, men också mellan olika förvaltningar. På så sätt kan man lyfta goda exempel över kommungränserna.

Några reflektioner runt vilka frågor som blir viktigast om den sociala hållbarheten är målet?

- Det är viktigt att ha människan i fokus när man ska förtäta områden.
- Planera in ytor där människor kan mötas. Öppna även upp befintliga mötesplatser för fler och andra möten.
- Ansvar och samverkan är viktigt för att bryta segregationen och bygga billigare bostäder.
- Involvera kreativa aktörer redan i planeringsprocessen. Konstnärer kan vara en nagel i ögat på makten och lyfta fram medborgarnas perspektiv.
- Bygg broar och låt arkitekter och byggherrar ta med nyanländas, medborgarnas och ideella sektorns erfarenheter in i bostadsbyggandet.
- Konstnärer måste ges ytterligare plats i de kommunala planeringsprocesserna och det offentliga rummet.
- Tänk in skolor i byggplanerna även i skärgård och glesbygd. Skolor kan även användas som multifunktionella mötesplatser, t.ex. erbjuda läxhjälp av pensionärer och språkcaféer av medborgare med annat modersmål.

Tre avslutande korta kommentarer:

Jan Lindquist, TRF/Tillväxt- och regionplaneförvaltningen vid Stockholms läns landsting citerade Mao Zedong på tal om snabba förändringar och resiliens: "När förändringens vindar blåser, bygger en del vindskydd medan andra bygger väderkvarnar".

Eva Bergquist, förvaltningschef, Stockholms läns landstings kulturförvaltning påminde om att kulturförvaltningen nu startar upp arbetet med att skriva fram en regional kulturstrategi, och om vikten av samverkan runt detta arbete.

Seminariets moderator Torbjörn Neiman informerade om att FSKF/Föreningen Storstockholms kultur- och fritidschefer planerar att anordna ett seminarium om kulturen och idrotten i samhällsbyggnationen. Seminariet kommer att sprida handfasta tips från de olika kommunerna.

Tack till alla er som deltog i detta seminarium!

Jan Lindquist, Stockholms läns landsting,
TRF/Tillväxt- och regionplaneförvaltningen
Torbjörn Neiman, FSKF/Föreningen Storstockholms
kultur- och fritidschefer
Anders Nordborg, Länsstyrelsen i Stockholms läns
Kerstin Olander, Stockholms läns landstings
kulturförvaltning